

САНАА ОЛОХ

ХАҢААТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТЭН ТАХСАР

Чурапчы
улуунун ханыата

№ 22 (8770)

СУБУУТА

2002 сый

Олуныу

23 күнэ

БҮГҮН —

АҢА ДОЙДУНУ

КОМУСКЭЭЧЧИЛЭР

КУНАЭРЭ

НА СТРАЖЕ МИРА И БЛАГОСОСТОЯНИЯ НАРОДОВ

«Солдату — бодрость, офицеру —
храбрость, генералу — мужество!»
А.В. Суворов.

23 февраля назван Днем защитников Отечества. Заглавием кратко в историю Отечества за период с 1905 года по 1918 год.

Российский рабочий класс главная движущая сила буржуазно-демократической и социалистической революции — в классовых боях и сражениях 1905–1907 гг. и 1917 года создал свои самостоятельные боевые силы: вооруженные дружины, отряды, команды, формируемые по производственно-территориальному принципу из сознательных рабочих-добровольцев. Широкий размах формирования таких отрядов приобрело в ходе Февральской революции и особенно при подготовке к решающему штурму твердынь старого мира в октябре (ноябре) 1917 года.

Вооруженные пролетарские отряды первоначально именовались в различных регионах страны по-разному: «рабочая милиция», «боевая дружина», «рабочая гвардия». В период с февраля по октябрь 1917 года они повсеместно стали именоваться Красной гвардией. Осенью 1917 года, даже по неполным данным, в рядах Красной гвардии насчитывалось: свыше 20 тыс. в Петрограде, Москве 10 тыс., а всего в стране около 200 тыс. бойцов. Для непосредственного управления Красной гвардией на местах создавались штабы или «комендатуры». Командиров всех подразделений красногвардейцы выбирали из своей среды. После принятия Советом в январе 1918 года декрета об организации Рабоче-крестьянской Красной Армии многие отряды Красной гвардии и большинство красногвардейцев добровольно вошли в состав формируемых красноармейских частей, стали их надежной основой. Показательно, что в отрядах с 22 февраля по 12 марта на фронт частей (во время I мировой войны) свыше 43 % составляли красногвардейцы.

Красная гвардия послужила своеобразной школой кадров — она подготовила для Красной Армии значительное количество командиров и политработников. Красногвардейцами были будущие Маршалы Советского Союза В.К. Блюхер, К.Е. Ворошилов, М.В. Захаров, К.А. Мерецков, К.К. Рокоссовский, а также прославленные военачальники С.С. Восточев, М.В. Примаков, И.В. Тюленев, И.П. Уборинев, И.П. Якир и многие другие.

25 октября (7 ноября) 1917 года, в разгар I мировой войны в России свершилась Октябрьская революция. Сразу же после победы революции империалисты США, Англии, Франции, Германии, Японии и других стран стали собирать силы и организовать вооруженную борьбу про-

тив России.

На Советскую Республику в течение недели — с 18 по 24 февраля 1918 года обрушилась лавина опасностей и событий истинно всемирно-исторического масштаба. 18 февраля 1918 года на всем фронте германо-австрийские войска пошли в наступление. Глубокое вторжение вражеских войск грозило самому существованию Советской Республики. Остатки старой русской армии — оплот самодержавия поспешно и беспорядочно отступали, бросая артиллерию, боеприпасы, снаряжение.

21 февраля Совнарком принял документ огромной мобилизующей силы — декрет «Социалистическое Отечество в опасности». В Петербурге, Москве и ряде других городов и промышленных районов был проведен 23 февраля «День защиты Отечества».

В течение этого дня повсеместно проходили митинги и собрания, шла массовая запись добровольцев в Красную Армию, формировались боевые отряды. Войска столичного гарнизона и Балтийский флот были приведены в состояние боевой готовности.

В этот же день, завязав на отдельных участках фронта упорные бои с германскими дивизиями, получили боевые крещения части Красной Армии.

Вот почему 23 февраля 1918 года — день, когда разразилась массовая мобилизация сил на защиту Отечества, а Красная Армия впервые проявила себя на полях сражений, вошел в историю нашей Родины как день рождения Советских Вооруженных Сил, впоследствии Днем защитников Отечества.

После заключения перемирия с Германией летом 1918 г., Красная Армия подавила чехословацких интервентов, отбросила английских, французских, американских и японских интервентов, ворвавшихся через Мурманск и Владивосток, добилась победы на Хасане Халхин-Голе.

Армия и Флот и поныне стоят и будут всегда стоять на страже рубежей Отечества, на страже мирного труда и благосостояния народов России.

От имени военного комиссариата Чурапчинского улуса поздравляю всех участников Великой Отечественной войны, ветеранов тыла и военной службы, офицеров, солдат, сержантов запаса с Днем защитников Отечества! Желаю Вам крепкого здоровья, счастья, успехов в работе, учебе, и частого неба!

Военный комиссар
Чурапчинского улуса,
подполковник Н. ПЕСТЯКОВ.

УЛУУСПУТУТТАН УЛУУ СЭРИНГЭ КЫТТЫБЫТ БУОЙУННАР

Быйыл РФ Президентэ В.В. Путин патриотической инициативы улэтин сэргүтэр, бырааһыннык быһытынан, еребул онгортон туран атаарарга дикэн эттэ.

1964 с. СССР Генеральной секретара Л.И.Брежнев Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ советский норуот кыайытын ахтан-санаан, бэлэтээн аһар гына олохтообута. Кини иһигэр үлэ-эббит генсек Н.С. Хрущев бу туһунан санаан да көрбөтөбү. Патристический инициатива дикэн аһардас сэриг, охсуһуу элэ холобурдарын быһытынан буол-батах. 1942 с.Сима Сергеев хорсун быһыта, 1958 с. элэ кини Роман Седалищев трагедия сирдэ-арҕаһыгар аҕабын мэхиттэрбинигэр Чурапчы орто оскулатын үрдүк кылаастарын үөрэнээччилэрэ бука бары тириилэрин туһунан аҕа сааһаларын отиһа-ра, о.д. а.курдук хорсун быһыы холобура олорор олохтутугар даҕаны буолулаһар чачыллар.

Мананк холобуртан ычат үөрэнэх, үтүө бачымын ба-тыһык туһата. Б.Н.Ельцин са-лайан олохтоо кэмгэр Ийэ дойду, норуот иһин барыһылаах буолууга суолта уруулаһа-ба-ра. Дойду, норуот иһин барыһылаах патриот буолуу — ким барыта өйдүүр-саныыр, толорор иһэ.

Кытаастык Кыһыл Армия тарыллытын туһунан ахтан ыта-ра сананым. Баар, ээр дон интэриэһиргэхтэрэ дикэн. Биһиги арабыт саҕалаһытын кэннэ сотору ытык римский империя суулуһута. Империя күнүс-күнүс-күнүс олохтоо, наһаа кинг сири, элбэх государствены баһылаан-баттаан, көлөтүһэн олохтоо. Кини суулуһун биир бичириниһинэн иһитэн-арҕаһтан, хотуттан ааһаабыт көс биһир (готтар, гуннар, вандаллар у.д.а.) саба калыһан киир-ниилэрэ буолууга. Империя саны-бытын кэннэ ол биһир ара-ас сирдэринэн тарҕаһытара. Хоту дикэи айаһаабыттан германский уонка саныһык дикэн иһи атаһаһаар биһир үөхсөбүтэрэ. Германский би-һиргэ немецтар, славянский-дарта нууччалар баһылыр-коһуһуу омуһарынан буолу-тара. Бу иһи омуһар иһи арды-ларыгар үтүс уунуһаах сэри-илэр буолуһаабытара, бары-гар немецтар нууча сиргэр-уһугар имсиринилэр сэри-и саҕалаһыттар тирдэрэ. 1242 с. немец рыцардара Россия хоту-гу сиргэр саба түстүтэрэ. Но-вгород кинэһэ Александр Нев-ский баһылыктаах нууча сэри-и-та Чудской күөлгэ киир-дэрэ кы-дидытара, нууча аһыгар ти-мирдидытара. Орто үйөлөргө немец уонна нууча государстволарэ элэ диксэһик олорор кэм-нэригэр немецтар нууча отут-хоһостарын кэлсэһиһэр ба-ран өлөртөөн кэбиситтэрэ. Ити курдук түбэлтэлэри үтүгү аҕа-лаах сөл.

1918 сыллааха немец сэри-игэ Россияга етэн киирбитэ. Советский государство саңар-ды тарылтан олорор кэмэ этэ, дыһыһах регулярный сэри-и суоҕа. Көҕүл өтүһэн сэри-илэр кыһыл гвардеецтар этэр-эттэрэ баара. Олуныу ий 23 күнүгэр кыһыл гвардия немец кыһыл Покровска Нарва ку-ораттар атыһаһаар тохтоһута. Онон бу күн — Кыһыл Армия тарыллыбит күнүсүн аатырбыта. «Кыһыл Армия күнэ», «Советский Армия уонна Муратааһы-байыһынай флот күнэ», калли «Аҕа дойдуну көмүскээччилэр күнүсү» дикэн үтүс төгүлүн аага уларытылан кэлбит биир суол кыайыһыт күнэ ити курдук олохсуйбута.

1941–1945 сс. аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ Чурапчы буойуннара хорсунуһу сарыһа-спиттэрэ. Чурапчы оройуһунтан 2258 киһи, ол иһигэр атын оройуһун, уобалас дьоно ытыр-ы-лыһытара (манна атын сиртэн ытыр-ыһыт Чурапчы дьоно, үлэ фронттар ытыр-ыһыттар бары киирсэллэр). Сэриниттэн, үлэ фронттан, саппаас чаастар-га сулуһалаан баран 1075 киһи эргиллибэ. Сорохтор дойду-ларыгар төһүбүккэ, биһир кэ-лэн олорбоһотон баран атын сир-гэ тийэн олохсуйбуттара. Ол курдук, Н.П. Литвинцев I Саратов куоракка баһыһара сыппыта. М.Г.Тарабукин Калинин куорак-ка, А.А.Попов Калининградка, П.Е. Григорьев Казахстанка, Н.Д.Амосов Киевкэ өлөһөн өлүтэр. С.П.Егоров Свердлов-скайга, И.И. Михайлов Бури-ята өлөһөһөр дикэн буол-лар.Оттон республика иһигэр Н.Е.Попов Булуһа, Г.В.Петров, Н.Ф.Кладухин Эдыһээһигэ, Е.Н. Макаров Булуһа, Н.А.Дьяконов Нерюнгрига, Д.Е. Корякин Намга, М.В.Аропов Ус-Маайага, И.С.Петров, Е.Н. Ани-сеев Амайага, С.С.Новгородов Жатайга, И.И.Соловьев Ханга-ласка иһигэ иһи буойун на-лыы Мэнгэ-Хангалас улуһугар, отуттан таһа кыһыт Дыкуускай куоракка олороллор. Чурапчы улуһугар 41 буойунаахыт. Дыкуускайга пропскалаах буол-лан баран үкүн дойдуларыгар олорор дьоннор элэс бааллар, кыһыл аҕаһаһаара араастаһар.

Билигин даҕаны биирдик элэ буойун аага көстөн иһэр. Холбоһор, Холтсортон төртүтээх Николай Елисейич Романов уонка Сынга кыһыт, Албан Аат орден 3-с степенн кавалера Се-мэн Николаевич Макаров наһылкэхтэр истиниһкэхтэригэр киллэриллибэтэхтэр. Чурапчы сэл 7 биһирстээх Төһүгүстээхтэн ытыр-ыһыт Дмитрий Николаевич Сомоюев, 19-с туо-ла хайыһар биһирстээхтэригэр сылдан Ильяһе күл ытаһы-гар кырыһаах кырыһыта ох-тубут кыһыт, аҕаһаһаар да, одуулуһунар да билиһиһтэр Хадаартан төртүтээх Дыкуускай-га олорор аҕа Д.Д. Софронов Корей сэриниги кытыһааһа бу-оларын бу аҕаһаах хонуктааһыта «Орто дойду» кыһаһтан саңа билиһит. Алаһар кыһыт Ко-нстаһтин Спелова фронтга лет-чыһынан сарыһаһит буолуһа-ах дикэн кэлсиптэр, ол эрэри чонкаһын быһаарбаттар. Ити үлэһэ аһаһаһыт дьоммут үкүлө-р «Память» кыһыһа киллэри-лиһиттэр.

Корей сэриниги кытыһааһа-тара Д.Д.Софронов аһаһаар төрдө буолуһтар. Германия, Япония сэ-ринистэн утары саныһа аһаһаар — 1927 сыллаах төрүткэр 1945 с.

кыһыттын Покровска Нарва ку-ораттар атыһаһаар тохтоһута. Онон бу күн — Кыһыл Армия тарыллыбит күнүсүн аатырбыта. «Кыһыл Армия күнэ», «Советский Армия уонна Муратааһы-байыһынай флот күнэ», калли «Аҕа дойдуну көмүскээччилэр күнүсү» дикэн үтүс төгүлүн аага уларытылан кэлбит биир суол кыайыһыт күнэ ити курдук олохсуйбута.

1941–1945 сс. аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ Чурапчы буойуннара хорсунуһу сарыһа-спиттэрэ. Чурапчы оройуһунтан 2258 киһи, ол иһигэр атын оройуһун, уобалас дьоно ытыр-ы-лыһытара (манна атын сиртэн ытыр-ыһыт Чурапчы дьоно, үлэ фронттар ытыр-ыһыттар бары киирсэллэр). Сэриниттэн, үлэ фронттан, саппаас чаастар-га сулуһалаан баран 1075 киһи эргиллибэ. Сорохтор дойду-ларыгар төһүбүккэ, биһир кэ-лэн олорбоһотон баран атын сир-гэ тийэн олохсуйбуттара. Ол курдук, Н.П. Литвинцев I Саратов куоракка баһыһара сыппыта. М.Г.Тарабукин Калинин куорак-ка, А.А.Попов Калининградка, П.Е. Григорьев Казахстанка, Н.Д.Амосов Киевкэ өлөһөн өлүтэр. С.П.Егоров Свердлов-скайга, И.И. Михайлов Бури-ята өлөһөһөр дикэн буол-лар.Оттон республика иһигэр Н.Е.Попов Булуһа, Г.В.Петров, Н.Ф.Кладухин Эдыһээһигэ, Е.Н. Макаров Булуһа, Н.А.Дьяконов Нерюнгрига, Д.Е. Корякин Намга, М.В.Аропов Ус-Маайага, И.С.Петров, Е.Н. Ани-сеев Амайага, С.С.Новгородов Жатайга, И.И.Соловьев Ханга-ласка иһигэ иһи буойун на-лыы Мэнгэ-Хангалас улуһугар, отуттан таһа кыһыт Дыкуускай куоракка олороллор. Чурапчы улуһугар 41 буойунаахыт. Дыкуускайга пропскалаах буол-лан баран үкүн дойдуларыгар олорор дьоннор элэс бааллар, кыһыл аҕаһаһаара араастаһар.

Билигин даҕаны биирдик элэ буойун аага көстөн иһэр. Холбоһор, Холтсортон төртүтээх Николай Елисейич Романов уонка Сынга кыһыт, Албан Аат орден 3-с степенн кавалера Се-мэн Николаевич Макаров наһылкэхтэр истиниһкэхтэригэр киллэриллибэтэхтэр. Чурапчы сэл 7 биһирстээх Төһүгүстээхтэн ытыр-ыһыт Дмитрий Николаевич Сомоюев, 19-с туо-ла хайыһар биһирстээхтэригэр сылдан Ильяһе күл ытаһы-гар кырыһаах кырыһыта ох-тубут кыһыт, аҕаһаһаар да, одуулуһунар да билиһиһтэр Хадаартан төртүтээх Дыкуускай-га олорор аҕа Д.Д. Софронов Корей сэриниги кытыһааһа бу-оларын бу аҕаһаах хонуктааһыта «Орто дойду» кыһаһтан саңа билиһит. Алаһар кыһыт Ко-нстаһтин Спелова фронтга лет-чыһынан сарыһаһит буолуһа-ах дикэн кэлсиптэр, ол эрэри чонкаһын быһаарбаттар. Ити үлэһэ аһаһаһыт дьоммут үкүлө-р «Память» кыһыһа киллэри-лиһиттэр.

Корей сэриниги кытыһааһа-тара Д.Д.Софронов аһаһаар төрдө буолуһтар. Германия, Япония сэ-ринистэн утары саныһа аһаһаар — 1927 сыллаах төрүткэр 1945 с.

ытыр-ыһыттар. Кичилэр би-лиһин 75 сааһаһтар, көстөрүн курдук, уһаах сэрии буойунна-ра бу Орто дойдуга олорор кэм-нэра аҕаһаах сый хаалла. Фрон-тан «хара сурт» туһут сэрии оҕдоһолоруттан билиһин улуус үрдүнэн сорохтор Мария Михай-ловна Попова ара баар, 93-с ка-арыгар үктэнэ.

Онон, түмүктээн эттэххэ, Чу-рапчы оройуһунтан барыта 2258 киһи ытыр-ыһыт (бу иһиттэн 151 киһи-атын оройуһун дьонно), үлэ фронттар 277 киһи, сэринигэ барыта 1830 киһи. Тыһаһаах эргиллибэ 1075 буойун. Дьэ, бу дьонтон хастара билиһин баа-рыт дикэн билиһин баҕалаах, бука, элбэһэ буолуо. Сыһыһара тыһы-нан эһим: 1992 сый аһыһыны 1 күнүсүгэ даһаһаһан 179, 1995 сый тохсунуһу ий 1 күнүгэр 165 киһи, 1996 сый аһыһыны 23 күнүгэр 122 киһи, 1999 сый са-тиниһы ий 1 күнүгэр 107, 2000 сый нам иһын 9 күнүгэр 97 киһи, 2001 сый олуныу ий 1 күнүгэр 90 бааллар бэлэтэһимиттэ. От-тон быйыһы үкүмүт дьыл олуныу ий 1 күнүсүгэ туруһунан Алаһар-Баһы кыһылкэхтэр 1 ве-теран баар, бу иһиттэн улуһука олороро 3 киһи, үлэ фронттар сылдьыһыта 2 киһи. Аһаһар кыһылкэхтэр 1 ветеран, Бол-тоһо 2, Болугуһа 8, ол иһигэр улуһука олороро 3, үлэ фронттар сылдьыһыта 3 киһи, Арыһаһаа 2, Кытаһаах 6, ол иһигэр улуһука 4, үлэ фронттар сылдьыһыта 1 киһи, Муһуһаа 7, ол иһиттэн улуһука олороро 1, Одуулуһа 8 киһи, ол иһигэр улуһука 2 киһи олорор, Солоһе-ка 5, ол иһигэр улуһука олороро 2, үлэ фронттар сылдьыһыта 1, Сыһаһаа 8 киһи, ол иһигэр улу-уска 2 ветеран олорор, үлэ фрон-туһар сылдьыһыта 1 киһи, Хада-арга 5, улуһука 3 киһи олорор, үлэ фронттар 1 киһи сылдьыт, Хатыһаа 7 ветерантан биһэ улуһука олорор, үлэ фронттар 2 киһи сылдьыт. Хайаһаах 6 ве-теран баарытан улуһука оло-роһчута 2, үлэ фронттар сылдьы-һыта 1, Холтсоро 6 ветеранаах, мантан улуһука олорочута 1, үлэ фронттар сылдьыһыта 2, Ча-мыһа 6 ветеран баар, мантан улуһука олорор 2 киһи, үлэ фрон-туһар сылдьыһыта 1 киһи, Чурап-чы 2 ветеранаах. Онон барыта 86 ветеранаахыт, бу иһигэр улуһука олорочута 29 киһи, үлэ фронттар сылдьыһыта 15 киһи.Босо төгүл чонгаһаһан этэ-би: манна ханна пропскалаах баһаһаһан ара уһаһаһан, Дыку-ускайга пропскалаах эрэри манна олороччулар киллэри-лиһиттэр.

Правительство уурааһа тах-сыһаһа даҕаны, сэрии кэмгэр саппаас чаастарга, үлэ фронттар сулуһалааһыт дьону олохтоох быһаһа ветераннар курдук көр-дөр маһаһа буолуо этэ. В.В. Пу-тин санаһынан Улуу сэрии веете-раннарыгар, саппаас чаастарга сулуһалааһыттарга уонна үлэ фронун кытыһааһаһаһаһа са-лаһа уонна наһылкыһы өтүгү-риттэн олтоох санаһыт, көрү-һиһи, кэриһтэһиһи олоһуһаһа араһыһаһа.

Иван Михайлович
ПАВЛОВ.

ССРС Суруйааччыларын союзун чилинэ, Саха АССР окулаларын үтүөлээх ууутала, Чуралчы оройуонун бочуоттаах гражданина, Эрилик Эриктиин аатынан республикатаагы литературнай бириэмийэ лауреата, Аба дойдуга Улуу сэриитин кыттыылаабы, үтүс бойобуой орденнар уонна медаллар кавалердара Алексей Спиридонович Бродников 1917 с. олунньу 26 күнүгэр Чуралчы оройуонун Телэй кэлиилэргэр төрөөбүтэ.

Билиги өбүгэлэрбит Телэйгэ олорбут сирдэрэ Дьуодьалы дьин алаас этэ, ону билигин ыччаттар "Бродников алааһынан" билэллэр.

Эбэбит Испирдиэн обонньор уопсайынан кэлэр-барар сырылаах, Дьоксуускайга киирэн хаста даҕаны олохсуйа сылдьыбыт, куоратынан-тыанан дьылээк-уоттаах, бэйэтин кэмингэр сайдылаах киһи эбит. Өлөксөй уол куоракка киирдэҕинэ наар ыарытуйар, киһи сир олорбун-дьаһабын доруобуйата сөбүлээбэт буолан, терепүттэрэ киһини кылгас кэмгэ элэтигэр Сүдүэр обонньорго абаҕатыгар эбэтэр Ньукумааннаахха олордо халларалара үһү. Ону сороҕор киһи туһунан ахтыыга итингэ сылдьыбыт оҕо курдук сыһа көрдөрөн суруйаллар.

Бродниковтар аймах бириэстэстэ Афанасий Андреевич Саввинга - Чочосолон уолугар кэргэн тахсан олорбута. Инньагынан, биллиилээх суруйааччы, үлэһит Степан Афанасьевич Саввин - Күн Дьирбиһэ, РСФСР үтүөлээх, Саха АССР народнай артиһа Виктор Афанасьевич Саввин, поэт, тылбаасчыт Г.И.Макаров - Дьуон Дьагылы, кэргэнэ Мария Афанасьевна - Айаа Алексей Спиридоновичи "таайыт" дири этилэр.

Чочосолон уола Афанасий Андреевичтаах обонлоругар өлүлүлээх буолан, Бииктэрдээх Айааны эһэлэригэр Өлөксөй Бродниковка (ийлэрин аҕатыгар) "абааһыттан мункаран" Телэй кэлиилэргэр ииттэрэ сылдьыбыттара. Ол иһин артист Бииктэр Саввин олох хойуока, үлэһит киһи буолуор диэри "Бродников" дьин араспааны алаах сылдьыбыта. Ол туһунан Алексей Спиридонович "Дьуон Дьагылы" дьин ахтытыгар бу курдук суруйар: "Сайын этэ. Арай биридэ дьуонум эттилер: "Айаа кыас эргэ барбыт, чүгэс сылдьар киһи тахсан билэс сырыт, уруу-сыбаайба онгороллор үһү дуо? Тоума баай, суруйааччы киһиксэ барбыт дииллэр". Мин олус соһуйа иһиттим, Айаа эргэ бара оуустааҕа дии санаабат этим. Манна даҕатан эттэххэ, Айаа биликки үстэх-түөртүөх сааспыттан бири тэлэгэбэ иитиллэн үөскээбиллээт. Саас хаардааха чалбаах сөтүөлөөн, тыһыһыан ыалдьан ытаалаабыт арай дьоннор этибит буоллабыт дии. Хайа уонна киһи ийэтэ билиги эдэһийбит этэ. Киһи абаҕабыт Өлөксөй кыһа. Виктор Саввин, Күн Дьирбиһэ - Айаа биридэ төрөөбүт убайдар. Онон бары аймахты да буоллахпыт. Виктор Саввин Саха таҕыгар киирэнэр диэри Бродниковуунан сылдьыбыта. Бастагы кэргэнэ Өлөөнөнү Телэйгэ Дьуодьалыга билигини кытта олорон ылбыта. Үс хонуктаах уруу буолбута. Ол кэргэниттэн Афанасий Бродников дьин ху-дожник киһи Мэңэ-Хангалааха

билигин баар". Алексей Спиридонович күтүөтүнүн Гаврил Иванович Макаровтыан - Дьуон Дьагылыһын, олус тапсан айар үлэ абыһаһар ылларан үлэстэ-биттэрэ. Чочосолон уолун обонлор билиги дьоммутун олус истинник саныылара, саастарын тухары аймах-билэ дьон билиһинээн сыһыаннаспыттара. Айаа барахсан өлөрүн чугаһыгар Чочосолон обонньор мээс хоплутун иһиттэн-хомуостанан мин ийэбэр Ефдокия Спиридоновнага бөлөхтээбитэ.

Таайым Алексей Спиридонович олох кыра эрдэбүтүн булгурун-алтырын, айылҕага сылдьарын олус сөбүлүүрө. Ол

тара. Киһилэр Аба дойдуга алдырхайдаах сэримтэ саҕаланарын кытта, 1941 сыллаахтан, утум-ситим фронтка ыгырыллыбыттара.

Алексей педучилищени бүтэрэн Дьоксуускайга учительскай институтка үөрэнэ киирээт, 1942 сыллааха армияга ыгырыллан сэримгэ барбыта. Айаанаан иһэн Аллараа Бэстэ-эххэ балтын, мин ийэбин Ефдокия Спиридоновнаны ыгыртан куораттан салгыкы ылларбыта. Аҕатын Испирдиэн обонньору уонна балтын кытта истинник-иһирэхтик ырааһаа-даһан арааһыбыта. Уралга байыаннай уокурука тийэн 20-с хайылар биригээдигэр

төрөөбүт бапта Ефдокия Спиридоновна төһө кыага тийэринэн тарийан көрсүһүү онгорбута. Аҕалара Испирдиэн уонна чүгэс аймахтара хоту Кабаайи Сик-тэтигэр көһөрүүтэ баран ачык-таан өлбүттэрэ, биллэн турар, тустаах киһиксэ - Алексей Спиридоновичка улааһан охсуу этэ. Ол туһунан автобиографическай аңардаах "Көмүскэ уута" дьин романыгар аҕан суруйан турар. Таайым сэримтэн эргиллээт, талтыр идэтинэн учууталаабыта. Бэстэан Чуралчытаагы педучилище базовай оскуола-тыгар, онтон 1946сылтан 1953 сыл олунньуугар диэри Дирингээбэ дедомига үөрэх чааһын сэбиэдиссэйинэн үлэ-лэ-

ларын Амма Аччыгыйын, Күнүк Уурастырабын, Семен, Софрон Давилловтар, Салва Тарасовы, Далан, Иннокентий Артамонов, Дьуон Дьагылыны, Михаил Добордуурабын, Феоктист Софроновы, Иван Федосеевы - Дросону, Василий Яковлевы уо. д. а. кытта истинник добор-дохон, ан-мин дэсифон, айар үлэ алытаах хонутуугар ылларан биридэ үлэстэбитэ. Мелодист, тусла суоллаах-истээх самодетельнай композитор, Саха АССР народнай артиһа Христофор Максимов, үтүс ырыала-рын автор, Алексей Спиридоновичтыан олус тапсалара. Бэйэ-бэйэлэригэр ытыктабыл-

ууа баҕатын иҥэримэ сылдьар, ону олус алаһаҕайдык сураах-бараҕа сыһыарар киһинэн ааҕабын. Ол иһин ытыкты-бын".

Чаччы даҕаны улуутун дьон-сэргэтэ, суруйааччы добоһторо киһини олус убаастыылара-ытыктыылара. Ол иһин Саха сирин суруйааччыларын V съезидтэн саҕалаан бары съездэригэр кыттыбыта. 1972 с. күтүн "Забайкалье көмүс күтүнэ" дьин суруйааччылар съез мунуһахтарыгар Чита куоракка уонна 1990 сыллаахха РСФСР суруйааччыларын VII съезидигэр Москва куоракка баран кыттыһыны ылбыта. 1985 с. Улуу Кыайы 40 сыла туолуутугар Чуралчы улууттан 40-ча сэрим ветеранаһа Москванан, Герой-кирипписэ Брежинэн, Минскэйинэн, Белоруссия ытык-мааны сирдэринэн эскүрүмүгэ сылдьыбыттара. Ол сырыларын туһунан поэт бэйэтин ахтыларыгар, хоһоонноругар суруйан дьонго-сэргэбэ, аҕаааччыларыгар билиһиннэрибитэ.

Алексей Спиридонович чаччы даҕаны улахан талааннаах лирик-поэт этэ, хоһооннорго кэлиилэрэ сырдыгынан, уобараста чаҕылхайынан уратылар. Итин тэҥэ сөбүлүгэ ситиһиллээхтик суруйан, бэйэтин айар үлэтигэр бөлүгэ суолу охсу-бута. Кэлин суруйбут "Көмүскэ уута", "Арыллыбыт аартык" дьин дириг ис хоһоонноох романа-рынан прозага биллэр-көстөр ураты суолу-ийи эмиэ хаал-ларда.

Таайым Алексей Спиридонович мин суруйар эйгэбэ хан-ныктык-эмэтик киирэрбэр ураты улахан оруулаах. Олох оҕо эрдэхпиттэн киһинэн киһи туттарым, суруйааччы таайдааһын дьин олус астынарым, үөрэрим, миннэи олохтор хоһобур онгосторум.

Алтыс кылааска үөрэнэ сылдьан саха тылын уруугар "Кыһа" дьин хоһоону суруй-бутум. Ону таайбар көрдөрбүлүр илиһинэн суруллар литературнай курулуогу сурунаалыгар таһаартарбыта. Ол сурунаалы оройун халыатын редакциятын үлэһитэ, художник Федор Филлипов кииргэтэн онгорор этэ. Эчи, бу уруулуудааҕа эриэк-эһин, киһи көрдөр-көрө сылдьан курдук онгоһуулааҕа. Онон мин бастагы "айым-ныбын" аан маңнай дьонго-сэргэбэ, аҕаааччыга билиһин-нэрибит киһинэн таайым Алексей Спиридонович буолар.

Фронтвик, Албан Аат уонна Аба дойдуга сэриитин I степен-нэ-х орденнарын кавалердара, су-руйааччы, поэт, прозаик, публи-цист, үтүөлээх учуутал А.С. Бродников аатынан бири до-йдулээктэ - Чуралчы улуутун дьон-сэргэтэ, төрөөбүт Телэйин олохтоохторо сирдэ-этик киһи туттуулаахтар. Киһи аата-суола кэлэр көлүөнэ ыч-чаттарга үйэтитиллэн хааларын туһугар кэскиллээх үлэни саҕалаастара уонна ытыкта-ра дьин эрэнибит.

Павел ФЕДОРОВ -

Сомоҕо, Россия Журналистарын союзун чилинэ, СР культуратын туйгуна, "Диринг уоттара" литературнай түмүү салайааччыта.

Олунньу 26 күнүгэр
поэт Алексей БРОДНИКОВ
торообутэ 85 сылын туолар



Уйаҕас иэйиһилээх лирик-поэт

ийин төрөөбүт дойдутун айыл-батын, Чуралчытын күөх сирэм чаранан истинник туйар, уус-таан-ураннаан суруйар лирик-поэт буола үүнэн-сайдан табыс-таҕа. Чуралчыга ШКМ-ы үөр-нөн бүтэрибитэ. Ити кэмгэ оску-олааҕа Саха биллиилээх поэтэ Ефрем Степанович Сивцев - Таллан Бүрэ директордыра. Оччотобу эдэр дьон, оскуола үөрэнээччилэрэ ис дууһаларыт-тан ылларан төрөөбүт литерату-раларынан дьаныһан туран дьа-рыктаммыттара, үгүстэр хоһоон суруйуутунан үлүһүйүттэрэ. Ол кэмгэ Чуралчытаагы педучили-щега Н.М.Заболотский - Чыска-ан Саха тылын уонна литерату-ратын үөрэтэр учууталынан тийэн кэлбитэ. Бири кэмгэ ШКМ үөрэнээччилэрин ЧПУ корпуугар үөрэтэ сылдьыбыт-тара. Дьэ, ити сылларга су-руйуунан дьарыктанар эдэр дьон олус табыллыбыттара, ки-һилэр уус-урантыл истин-иһиниһигэр ылларбыт, респуб-ликаҕа биллэр суруйааччыларга дьарыктанар дьоллооммуттара. Николай Максимович Чуралчы сиригэр-уотугар бири бастагы-нан литературнай курулуогу са-лайан үлэстэбитэ. Аан бастаан литературнай истиннэ хаһыат-тарын онгорбуттара, илиһинэн суруллар уус-уран сурунаалы таһаартыттара. Алексей Спири-донович бу кэми: "Мин бастагы литературнай оскуолам этэ уон-на уус-уран айымныга холонуу-бар күүс-көмө буолбута", - дьин эттэ. Киһи оскуоланы бүтэрэн баран киһи ый устата педучили-щега кыра курска үөрэнээт, Телэйгэ үлэһит тахсыбыта. Ол кэмгэ учуутал тийбэт буолан алтыс, сэттис кылаастары бүтэрбит обонлору кылгастык үөрэтэн баран учууталааҕа оску-олааҕа ытталара. Инньагынан, 1936 сыллаахха эдэр киһи төрөөбүт кэлиилэргэр Телэйгэ тахсан туорт сыл устата учуутал-лаабыта.

40-нүс сыллардаагы көлүөнэ ыччаттар чаччы даҕаны уот буурданы ортогунан ааспыт-

снайперынан сылдьыбыта. Сэ-римгэ бастагы сурактэниитин Ильменэ күөл таһыгар кырыт-ах кыргыһыга ылбыта уонна аан бастаан онно бааһырыбыта. Онтон үгүрэн баран, Смоленс-кай куорат аныгар буолбут улуу кыргыһыга түбөспүтэ. 1943 сыл сайынгар элбэх уоттаах кыргыһыларга кыттыбыта. Ба-лаҕан иһин 19 күнүгэр икки атаҕар ырааханньык бааһыран, Кировскай уобалас Котельниги куоратыгар госпитальга киир-битэ. Сахалы уус-уран тылга кутун туттарбыт уйаҕас дууһала-ах эдэр киһи сэрини хонутугар сэйимтэһэн сытан төрөөбүт тылын сүдү күүһүн этинэн-хаа-нынан дьыһаһаһыт хайдах бил-битин манньа аҕар: "Мин икки атаҕар ырааханньык бааһыран сытабын. Госпитальбыт урукку-та оскуола дьыа эбит. Билиги бири хоско сүүрбэ үс киһи баар-быт. Арай бири сарсыарда Мос-ква радиотынан Екатерина За-харова "Каза" дьин ырыатын биирдиктэр. Бу ырыа мин сүрэх-пинэн аһан, этим сааһынан си-лиһбэр кытта тийбүтэ билиһилээҕэ. Мин итаан тоҕо барбытым. Палата иһигэр баар дьуонум бары олус соһуйдулар. Кыайан кэлэр өгүлэрэ мээсэ саба түстүлөр. Сиздэстэбэ, бы-рааска сүүрдүлөр. Нуучча дьон-но барахсаптар, хор, онук уйаҕас-тар, истиннэр. Аҕан сырытта-ха Саха тыла кэрэтэ, бу ырыа тыла минимтэҕэ, толоруута ис-тингэ, мээгэ олус күүстээх бу-лар эбит этэ. Тил иччилээх, ил-бистээх дииллэрэ, арааһа, кырдык быһылаах... Онтон ыла мин ити ырыага дууһабын сүгүрүбүм. Ити ырыаттан си-тимнээн "Бааһыры" дьин хоһоону суруйбутум..."

Ити курдук киһи госпиталь-га сыта чугаһыр элгэнэн ба-ран, аны авиационнай чааска түбөспүтэ. Итиннэ 1946 с. ди-эри байыаннай ысхылааха сулу-упалаабыта.

Атылданнаах Чуралчытын буоругар 1946 с. күһүнүгэр эр-пиллэн кэлбитэ. Биридэ

эбитэ. Манна олорон кэргэни Мария Харлампьевнаны көрсөн ыал буолбута, Саргы дьин кыас обонлормуттара. Бастагы киһи-гэтигэр "Күөх чаранга" киир-бит үтүс хоһооннор Дирингэ (Холтоҕо кэлиилэргэр) сурулу-буттара. Онон литература киһи ай-гэтигэр үктэнэргэ ити дойдуга сира-уота, булда-алда, үтүө дьон-сэргэтэ киһи дууһатын хайа эмэ ертүнэн долгуптут бу-олуохтаахтар.

Ити кэминтэн киһини Хаты-лыга Саха тылын уонна литерату-ратын учууталынан анаабыт-тара. 1955 с. Дьоксуускайдаагы учительскай институту ситиһиллээхтик үөрэнэн бүтэри-битэ.

"Күөх чаранга" дьин баста-гы кинигэтэ 1959 сыллааха тахсыбыта. Онтон ыла аҕаа-чыларга лирик-поэт быһыты-нан биллэн-көстөн, кинигэлэрэ утуу-субуу тахсыталаабыттара. Ол курдук, "Сиккиэр", "Хочо хоһоон", "Этигэн хомус", "Ку-орсунаах оноһос", "Кулун туйаҕа", "Хоһооннор", "Кыраа-кет, кыһаттаах атым", "Айылгы туонабар" дьин хоһооннорун хо-муруннуктара, "Көмүскэ уута", "Арыллыбыт аартык" дьин ро-маннара, "Үчүгэйин дойдуга си-рэл" дьин документальнай сөһөннэр, кэспээннэр, очерк-лэр, хоһооннор кинигэлэрэ бө-көттөнөн тахсыталаабыттара, Саха литературатыгар тусла сүүрэннээх айымныларынан буолбуттара.

Алексей Спиридонович хоһоонноругар "Күөргэйдэр иһилиһиллэр", "Талтыр эбээт сүрөҕүм", "Тааттаҕа", "Харыйа", "Татыйаана", "Сага уоттар", "Сага хаар", "Үчүгэйин алаас-лар", "Интернатниктар марша-ла", "Күнү талтыбын" дьин, о. д. а. норуот таптаан ыллыр ырыалара айыллыбыттара.

1965 сылтан ССРС Су-руйааччыларын союзун чилинэ-нэ. Таайым Алексей Спиридоно-вич - дьоллоох киһи, киһи Саха сирин биллиилээх суруйааччы-

лаахтык сыһыаннаһалара.

Чуралчы эдэр суруйааччы-лара Виктор Башарин, Дмитрий Дьыдаа, Иван Охонешников - Хонун, Василий Яковлев - Тос, Семен Семенов, Григорий Кузь-мин уо. д. а. курулун поэт убай-дарын дьыһыттар сылдьан, ай-ымныларын аҕан, ырыһан, ирз-хоро кэспэтиһэн, суба-ама ылан айар үлэ абылаһар өссө күүскэ тартаран, үөрэн-көтөн тарбаһаллара. Народнай су-руйааччы, П.А.Ойуунускай ааты-нан бириэмийэ лауреата В.С.Яковлев - Далан бастагы кинигэти суруйарыгар, 70-нүс сыллардааха, Алексей Спири-доновичка аһа сага суруйуу-ларын ааҕар, сүбэлэтэр этэ ди-эн үөрэнээччигэ Саргылаана Алексеевна аҕар.

А.С.Бродников Чуралчыга араас кэмгэ айар литературнай курулуогу салайан үлэстэпитэ, кинилэр ортолоруттан элбэх уус-уранайымныны сөбүлүүр дьон үүнөн-сайдан тахсыбыт-тара. Ол иһигэр үөрэнээччигэ, биллиилээх суруйааччы, П.А.Ойуунускай аатынан бири-эмийэ лауреата, СР культуратын үтүөлээх үлэһитэ, Чуралчы улуутун бочуоттаах гражданина С.А.Попов - Сэксэн Тумат ма-ньык этэр: "...Күн бэһэлээннэ-х курдук өйдүүбүн С.А.Новгори-дов аатынан интернат-оскуо-лааҕа хочөгөрдөөн, ыччат кэһээһингэ оскуолатыгар үөр-нэн халыктаһар бэрт хаачаы уолчааны Алексей Спиридоно-вич сизтэн дэллэртэн Саха си-рин суруйааччыларын съезидигэр илдьэ киирбитин, Саха билли-лээх суруйааччытын Н.Е.Мор-динов - Амма Аччыгыйын да-чатыгар сирьтэннэрибитин. Ити 1965 сыл сайын этэ. Ол кэми-эртэн киһи ытыктаах тылын ыла-нан, кырдыаҕа суруйааччы субэтигэр-аматыгар тирэһэн, үлэһит-хамсы сырыттайым, Суох, киһини аҕардаҕа добор-атас курдук эрэ ылынар буолба-тахтын, бу Чуралчы аҕа көлүөнэтин сылаас тыһын,

Программа передач ТВ с 25 февраля по 3 марта

Понедельник, 25 февраля

1-я программа Канал ОРТ
 06.45 Остроконечный фильм название "Южный дом". 2-я серия.
 08.00 Новости.
 08.10 Армейский магазин.
 08.40 "Детеныши джунглей".
 09.05 Утренняя звезда.
 09.50 Библиомания.
 10.00 Новости.
 10.10 На ХХ зимних Олимпийских играх. Лыжи. 30 км (женщины).
 10.40 "Непутевые заметки".
 11.00 Пока все дома.
 11.35 Клуб путешественников.
 12.20 "Серебряный шар".
 Элиза Лейх-Сити. Ведущий - В.Вульф.
 12.55 Детектив "Тайны отца Даулинга".
 13.50 "Золотые моменты Олимпиады".
 14.30 Дисней-клуб: "Микки Маус и его друзья".
 15.00 Новости.
 15.10 Ален Делон в триллере "Трижды надо убить".
 16.55 Живая природа. "Пропулки с чудовищами". "Абсолютные убийцы".
 18.00 Вечерние новости.
 18.15 XIII фестиваль команд "ВН-КиВиН-2002".
 19.40 Пирс Броснан в боевике "Лик Даггера".
 22.30 Времена.
 23.45 "Золотые моменты Олимпиады".
 10.20 Фильм "Цирк спорел и клоуны разбежались". До 02.25

2-я программа Канал РТР
 06.35 Фильм-сказка "Приключения Буратино". 1975 г.
 08.50 "Виктория". Фестиваль солдатской песни.
 10.25 ОЛИМПИАДА-2002. Хоккей. Мужчины. Финал. Трансляция из Солт-Лейк-Сити.
 12.10 Фильм "Девушка без адреса".
 14.00 ВЕСТИ.
 14.20 Фильм "Экипаж". 1980 г.
 16.55 ПРЕМЬЕРА. Юбилейный концерт Александра Зацепина "Есть только миг...".
 18.45 Торжественная церемония закрытия Зимних Олимпийских игр.
 10.00 ВЕСТИ.
ЯКУТСК
 20.35 "Саргал". Паруса Владислава Бонковского.
 21.10 Сага автономиятын 80 сылыар. "Байт суолуун".
Канал РТР
 21.30 Фильм "Брат - 2". 2000 г.
 10.00 ЗОЛОТЫЕ МОМЕНТЫ ОЛИМПИАДЫ. До 01.11
3-я программа Канал РТР
 20.35 Авторская программа Аркадия Мамонтова "Обратная сторона Чек". До 21.30

Вторник, 26 февраля
1-я программа Канал ОРТ
 14.35 Дисней-клуб: "Любимый".
 15.00 Новости.
 15.15 Что да как.
 15.35 Царь горы.
 15.55 Боевик "Горячая точка".
 17.00 Большая стирка.
 18.00 Новости.
 18.25 Смехопанорама.
 18.55 "Земля любви".
 20.00 Премьера. Дмитрий Фирсов в телесериале "Народ против".
 21.00 Времена.
 21.35 Премьера многосерийного фильма "Следствие ведут знатоки. 10 лет спустя". Дело № 23: "Третейский судья". 1-я серия.
 22.40 "Кремль - 9". "Полк специального назначения".
 23.30 Ночное "Время".
 23.50 "Шивилизация".
 00.20 "Ночная смена".

2-я программа Канал РТР
 05.49, 05.50 - 09.00 УТРО НА РТР.
 05.50, 06.50, 07.50, 08.50 ВЕСТИ-МОСКВА.
 06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30 ВЕСТИ.
 06.10 "Православный календарь".
 06.15 "Экспертиза РТР".
 06.25 "Дежурная часть".
 06.35, 07.35, 08.35 ВЕСТИ-СПОРТ.
 06.40 СЕМЕЙНЫЕ НОВОСТИ.

07.10 "Дорожный патруль".
 07.20 АФИША.
 07.40 "Астра-бой". Мультсериал.
 08.10 "Национальный доход".
 08.15 "Хронограф".
 08.40 "Экспертиза РТР".
 09.00 ВЕСТИ.
 09.10 "Селеста, всегда Селеста".
 09.45 СЕМЕЙНЫЕ НОВОСТИ.
 09.50 "Экспертиза РТР". Дайджест.
 10.00 Телесериал "Остров фантазий" (США).
 10.50 "Дежурная часть".
 11.00 ВЕСТИ.
 11.15 "Санта-Барбара".
 12.05 МОЯ СЕМЬЯ.
 13.00 "Что хочет женщина". Ток-шоу.
 13.30 "Приключения Палируса".
 14.00 ВЕСТИ.
 14.30 "Крылья любви".
 15.25 "Дикий ангел".
 16.20 "Простые истины".
 17.00 ВЕСТИ.
ЯКУТСК
 17.40 Программа передач.
 17.45 Кириллазак кэскилэ.
 18.10 Новый трудовой кодекс: изучаем вместе.
 18.30 Общественное движение "Евразия". В.С. Романов.
 18.45 Садовая мозаика.
 19.10 "Субарин холбоо". Анабас эфир.
 19.50 Реклама.
Канал РТР
 20.00 ВЕСТИ.
ЯКУТСК
 20.35 "Саха сирэ-Якутия".
Канал РТР
 20.55 Телесериал "Трое против всех".
 22.00 Авторская программа Аркадия Мамонтова "Обратная сторона Дети". Часть 1-я.
 22.40 "Дорожный патруль".
 23.00 ВЕСТИ-ПОДРОБНОСТИ.
 23.15 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА.
 23.25 Остроконечный фильм "Шаганы пустыни". 2001 г.
3-я программа Канал РТР
 17.30 "Дорожный патруль".
 17.40 АФИША.
 17.50 "Экспертиза РТР". Дайджест.
 18.00 Телесериал "Чернушки".
 19.00 "Комиссар Рекс".
 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА. До 20.55

Среда, 27 февраля
1-я программа Канал ОРТ
 06.00 "Доброе утро".
 09.00 Новости.
 09.15 "Земля любви".
 10.15 "Смехопанорама".
 11.50 Библиомания.
 12.00 Новости.
 12.15 "Кремль - 9". "Полк специального назначения".
 13.05 "Серебряный шар". Мария Бабанова. Ведущий - В.Вульф.
 13.40 Фильм "Обратной дороги нет". 1-я серия.
 15.00 Новости.
 15.15 Семь бед - один ответ.
 15.35 Программа "100%".
 16.00 "Следствие ведут знатоки. 10 лет спустя". Дело № 23: "Третейский судья". 1-я серия.
 17.00 Большая стирка.
 18.00 Вечерние новости.
 18.15 Однако.
 18.25 Русский экстрим.
 18.55 "Земля любви".
 20.00 Премьера телеигры "Народ против".
 21.00 Времена.
 21.35 Фильм "Следствие ведут знатоки. 10 лет спустя". Дело № 23: "Третейский судья". 2-я серия.
 22.40 "Как это было". "Тайны авиационных катастроф". 1991 - 2002 гг.
 23.30 Ночное "Время".
 00.00 Татьяна Тарасова в программе "Сати".
 00.30 "Ночная смена".

2-я программа Канал РТР
 05.49, 05.50 - 09.00 УТРО НА РТР.
 05.50, 06.50, 07.50, 08.50 ВЕСТИ-МОСКВА.
 06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30 ВЕСТИ.
 06.10 "Православный календарь".
 06.15 "Экспертиза РТР".
 06.25 "Дежурная часть".
 06.35, 07.35, 08.35 ВЕСТИ-СПОРТ.
 06.40 СЕМЕЙНЫЕ НОВОСТИ.

07.10 "Дорожный патруль".
 07.20 АФИША.
 07.40 "Астра-бой". Мультсериал.
 08.10 "Национальный доход".
 08.15 "Москва-Минск".
 08.40 "Экспертиза РТР".
 09.00 ВЕСТИ.
 09.10 "Селеста, всегда Селеста".
 09.45 СЕМЕЙНЫЕ НОВОСТИ.
 09.50 "Экспертиза РТР". Дайджест.
 10.00 Телесериал "Остров фантазий" (США).
 10.50 "Дежурная часть".
 11.00 ВЕСТИ.
 11.15 "Санта-Барбара".
 12.05 МОЯ СЕМЬЯ.
 13.00 "Что хочет женщина". Ток-шоу.
 13.30 "Приключения Палируса".
 14.00 ВЕСТИ.
 14.30 "Крылья любви".
 15.25 "Дикий ангел".
 16.20 "Простые истины".
 17.00 ВЕСТИ.
ЯКУТСК
 17.30 Программа передач.
 17.35 Дальний Восток.
 18.05 "Бэс Чагда" сырдык күүлүгүр.
 18.30 Народный умуец Архип Балбахов (Олекминский улус).
 18.40 Ыччат ТелеКанала.
 19.00 "ТВ-Спорт". Тележурнал.
 19.20 Тиза сирэ.
 19.50 Реклама.
Канал РТР
 20.00 ВЕСТИ.
ЯКУТСК
 20.35 "Саха сирэ-Якутия".
Канал РТР
 20.55 Телесериал "Трое против всех".
 22.00 Авторская программа Аркадия Мамонтова "Обратная сторона Дети". Часть 2-я.
 22.40 "Дорожный патруль".
 23.00 ВЕСТИ-ПОДРОБНОСТИ.
 23.15 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА.
 23.25 Остроконечный фильм "Шаганы пустыни". 2001 г.
3-я программа Канал РТР
 17.30 "Дорожный патруль".
 17.40 АФИША.
 17.50 "Экспертиза РТР". Дайджест.
 18.00 Телесериал "Чернушки".
 19.00 "Комиссар Рекс".
 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА. До 20.55

Четверг, 28 февраля
1-я программа Канал ОРТ
 06.00 "Доброе утро".
 09.00 Новости.
 09.15 "Земля любви".
 10.15 Русский экстрим.
 10.45 "Народ против". Телеигра.
 11.35 Смак.
 11.50 Библиомания.
 12.00 Новости.
 12.20 "Как это было". "Тайны авиационных катастроф". 1991 - 2002 гг.
 13.15 Дисней-клуб: "Перемена".
 13.40 "Обратной дороги нет". 2-я серия.
 15.00 Новости.
 15.15 "Все псы попадают в рай". Мультсериал.
 15.40 Мультсериал.
 15.55 "Следствие ведут знатоки. 10 лет спустя". Дело № 23: "Третейский судья". 2-я серия.
 17.00 Большая стирка.
 18.00 Вечерние новости.
 18.15 Однако.
 18.25 "Сами с усами".
 18.55 "Земля любви".
 20.00 Премьера телеигры "Народ против".
 21.00 Времена.
 21.35 Фильм "Следствие ведут знатоки. 10 лет спустя". Дело № 23: "Третейский судья". 3-я серия.
 22.40 Человек и закон.
 23.30 Ночное "Время".
 00.00 "Крылья".
 00.30 "Ночная смена".

Пятница, 1 марта
1-я программа Канал ОРТ
 06.00 "Доброе утро".
 09.00 Новости.
 09.15 "Земля любви".
 10.15 "Сами с усами".
 10.45 "Народ против". Телеигра.
 11.35 Смак.
 11.50 Библиомания.
 12.00 Новости.
 12.15 Человек и закон.
 13.05 "Серебряный шар". Наталья Бессмертнова. Ведущий - В.Вульф.
 13.40 "Обратной дороги нет". 3-я серия.
 15.00 Новости.
 15.15 "Все псы попадают в рай". Мультсериал.
 15.40 Семь бед - один ответ.
 16.00 "Следствие ведут знатоки. 10 лет спустя". Дело № 23: "Третейский судья".
 17.00 Большая стирка.
 18.00 Вечерние новости.
 18.15 Однако.
 18.25 Документальный детектив. "Дело Григория Пасыка".
 18.55 "Земля любви".
 20.00 Поле чудес.
 21.00 Времена.
 21.35 Фильм "Следствие ведут знатоки. 10 лет спустя". Дело № 23: "Третейский судья". 4-я серия. Заключительная.
 22.40 "Секретные материалы".
 23.35 "Другое время". Программа Михаила Леонтьева.
 00.20 Звезды первой величины в триллере "Триумф-2002". До 02.40

2-я программа Канал РТР
 05.49, 5.50 - 9.00 УТРО НА РТР.
 05.50, 06.50, 07.50, 08.50 ВЕСТИ-МОСКВА.
 06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30 ВЕСТИ.
 06.10 "Православный календарь".
 06.15 "Экспертиза РТР".
 06.25 "Дежурная часть".
 06.35, 07.35, 08.35 ВЕСТИ-СПОРТ.
 06.40 СЕМЕЙНЫЕ НОВОСТИ.

07.10 "Дорожный патруль".
 07.20 АФИША.
 07.40 "Астра-бой". Мультсериал.
 08.10 "Национальный доход".
 08.15 "Открытая таможня".
 08.40 "Экспертиза РТР".
 09.00 ВЕСТИ.
 09.10 "Селеста, всегда Селеста".
 09.45 СЕМЕЙНЫЕ НОВОСТИ.
 09.50 "Экспертиза РТР". Дайджест.
 10.00 Телесериал "Остров фантазий" (США).
 10.50 "Дежурная часть".
 11.00 ВЕСТИ.
 11.15 "Санта-Барбара".
 12.05 МОЯ СЕМЬЯ.
 13.00 "Что хочет женщина". Ток-шоу.
 13.30 "Приключения Палируса".
 14.00 ВЕСТИ.
 14.30 "Крылья любви".
 15.25 "Дикий ангел".
 16.20 "Простые истины".
 17.00 ВЕСТИ.
 17.30 "Дорожный патруль".
 17.40 АФИША.
ЯКУТСК
 17.50 Программа передач.
 17.55 Республиканская выставка-ярмарка "Я выбираю ЗОЖ".
 18.15 Служба 02.
 18.25 "Мин Сахам сирэ 21-с үйүкэ".
 18.50 Молодежный ТелеКанал. Прямой эфир.
 19.30 Отражение.
 19.50 Реклама.
Канал РТР
 20.00 ВЕСТИ.
ЯКУТСК
 20.35 "Саха сирэ-Якутия".
Канал РТР
 20.55 Телесериал "Трое против всех".
 22.00 Авторская программа Аркадия Мамонтова "Обратная сторона Дети". Часть 3-я.
 22.40 ВЕСТИ-ПОДРОБНОСТИ.
 23.15 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА.
 23.25 Гун Ли в фильме Чен Кайге "Император и убийца" (Китай - Франция - Япония)
3-я программа Канал РТР
 17.50 "Экспертиза РТР". Дайджест.
 18.00 Телесериал "Чернушки".
 19.00 "Комиссар Рекс".
 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА. До 20.55

Суббота, 2 марта
1-я программа Канал ОРТ
 06.45 "Пелли Длинный чулок". 1-я серия.
 08.00 Новости.
 08.10 Мультсериал "Незнайка на Луне". Часть 6-я.
 08.35 КОАП.
 09.00 Слово пастыря. Митрополит Кирилл.
 09.15 "Играй, гармонь любимая!".
 09.50 Библиомания.
 10.00 Новости.
 10.10 Смехопанорама.
 10.50 Смак.
 11.05 В мире животных.
 11.45 Здоровье.
 12.25 Фильм.
 13.20 "Чтобы помнили..." Георгий Юматов. Ведущий - Л.Филатов.
 14.00 Документальный детектив.
 14.35 Дисней-клуб: "Микки Маус и его друзья".
 15.00 Новости.
 15.10 Комедия "Раз на раз не приходится".
 16.45 Валерий Леонтьев, Лариса Дюлма, Филипп Киркоров в юбилейном концерте Михаила Одиного.
 18.00 Вечерние новости.
 18.15 Продолжение юбилейного концерта Михаила Танина.
 19.20 Михаил Ефремов, Ефим Шифрин и Геннадий Хазанов в юмористической программе "Шутка за шуткой".
 20.00 "Кто хочет стать миллионером?". Телеигра.
 21.00 Времена.
 21.30 Боевик "Дитсадровский полицейский".
 23.35 Александр Лазарев в триллере "Примель похитника". До 01.35

2-я программа Канал РТР
 05.49, 05.50 - 9.00 УТРО НА РТР.
 05.50, 06.50, 07.50, 08.50 ВЕСТИ-МОСКВА.
 06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30 ВЕСТИ.
 06.10 "Православный календарь".
 06.15 "Экспертиза РТР".
 06.25 "Дежурная часть".
 06.35, 07.35, 08.35 ВЕСТИ-СПОРТ.
 06.40 СЕМЕЙНЫЕ НОВОСТИ.

2-я программа Канал РТР
 06.40 "Диалоги о рыбалке".
 07.05 "Повелитель зверей".
 08.00 "Папа, мама, я - спортивная семья".
 08.45 "Телепушки".
 09.10 "Золотой клон".
 09.30 "Здоровье и жизнь".
 10.00 "Почта РТР".
 10.30 "ДОБРОЕ УТРО, СТРАНА!"

СПОРТ.
 06.40 СЕМЕЙНЫЕ НОВОСТИ.
 07.10 "Дорожный патруль".
 07.20 АФИША.
 07.40 "Астра-бой". Мультсериал.
 08.10 "Национальный доход".
 08.15 "Музыкальные".
 08.40 "Экспертиза РТР".
 09.00 ВЕСТИ.
 09.10 "Селеста, всегда Селеста".
 09.45 СЕМЕЙНЫЕ НОВОСТИ.
 09.50 "Экспертиза РТР". Дайджест.
 10.00 Новая "Старая квартира".
 10.50 "Дежурная часть".
 11.00 ВЕСТИ.
 11.15 "Санта-Барбара".
 12.05 МОЯ СЕМЬЯ.
 13.00 "Что хочет женщина". Ток-шоу.
 13.30 "Приключения Палируса".
 14.00 ВЕСТИ.
 14.30 "Крылья любви".
 15.25 "Дикий ангел".
 16.20 "Простые истины".
 17.00 ВЕСТИ.
 17.30 "Планета КВН".
ЯКУТСК
 18.00 Программа передач.
 18.05 "Махтанайт эйиэхэ..." (Майа-ТВ).
 18.30 "Лик". Семейный портрет в тонах Рембрандта. Искусствовед Татьяна Тишина и художник-шаржист Виталий Ажла.
 19.00 "Теван. Путь проторяющий... Эвенский ученый, академик В.А. Роббек.
 19.25 "Достоверно". Прямой эфир.
 19.50 Реклама.
Канал РТР
 20.00 ВЕСТИ.
ЯКУТСК
 20.35 "Саха сирэ-Якутия".
Канал РТР
 20.55 Комедия "Генни".
 21.55 Панорама кино с Валерием Тодоровским.
 00.40 ГОРЯЧАЯ ДЕСЯТКА.
3-я программа Канал РТР
 18.00 "Пресс-клуб".
 19.00 "Комиссар Рекс".
 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА. До 20.55

Воскресенье, 3 марта
1-я программа Канал ОРТ
 06.45 "Пелли Длинный чулок". 2-я серия.
 08.00 Новости.
 08.10 Служба России!
 08.40 "Детеныши джунглей".
 09.05 Утренняя звезда.
 09.50 Библиомания.
 10.00 Новости.
 10.10 "Непутевые заметки".
 10.30 Пока все дома.
 11.35 XIII фестиваль команд "ВН-КиВиН-2002".
 13.35 Телемост Россия - Украина.
 14.35 Дисней-клуб: "Микки Маус и его друзья".
 15.00 Новости.
 15.10 Детектив "Кольцо из Амстердама".
 16.55 Живая природа. "Пропулки с чудовищами". "Абсолютные убийцы".
 18.00 Вечерние новости.
 18.15 "Десан". Спецрепортаж.
 18.35 Леонид Куравлев в комедии "Жизнь в радости".
 20.00 Боевик "Приказано уничтожить".
 22.30 Времена.
 23.45 Линия кино. Убойная комедия "Русские идут, русские идут!". До 02.05

2-я программа Канал РТР
 06.40 Фильм - сказка "История о принцессе-пастушке и ее верном коне Фаладе" (ГДР).
 07.55 "Шайбу, Шайбу". Мультфильм.
 08.20 Прогноз погоды.
 08.25 "Телепушки".
 08.50 РУССКОЕ ЛОТО.
 09.40 "ТВ БИНГО ШОУ".
 10.20 "ДОБРОЕ УТРО, СТРАНА!"
ЯКУТСК
 10.55 Программа передач.
 11.00 Тунук.
 11.25 Перемена.
 11.55 Фильм-детям.
 12.25 Студия "Сергея". "Якутские первооткрыватели".
 12.50 Планета "Лингвистика".
 13.10 Доробуй.
 13.30 Простой интерес.
Канал РТР
 14.00 ВЕСТИ.
 14.20 ПАРЛАМЕНТСКИЙ ЧАС.
 15.05 ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ.
 16.05 "Вокруг света".
 17.00 "Комиссар Рекс".
 17.55 Комедия "Не волнуй дурка...". 1997 г.
 20.00 ВЕСТИ НЕДЕЛИ.
 20.55 "АНШЛАГ".
 21.55 Фильм "Двойник" (США).
 23.55 "Тони Пикс" (США).
 00.55 "Спорт за неделю".
 01.30 ТВ БИНГО НОВОСТИ.

3-я программа Канал РТР
 10.55 САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР.
 11.50 "Горюх". Дайджест.
 12.20 Приключенческий фильм "Бермудский треугольник".

Автор суруугар атиглээр санал редакци
мэргэжилтнүүдэд мэддэг сон түбөөр
буулбатах. Сурууга ийгүүлээр
мэргэжилтнүүдэд мэддэг сон түбөөр
буулбатах. Сурууга ийгүүлээр
мэргэжилтнүүдэд мэддэг сон түбөөр
буулбатах. Сурууга ийгүүлээр